

Groen & Doen

Neus achterna om snel grote stinkzwam te vinden

Hero Moorlag

Eerst is het een week een ei ter grootte van een tennisbal. Een discus of eiertand breekt het ei open en in één nacht groeit daaruit de paddenstoel, een buikzwam. De stevige ringvormige discus blijft op de top van de hoed zitten. Daaronder bevindt zich olijfgroen slijm. Onmiddellijk verspreidt zich de onaangename aasgeur in het herfstbos. Aasvliegen, mestkevers en strontvliegen komen op de grote stinkzwam af. Ze eten de stinkende groene smurrie op de hoed en verspreiden via hun uitwerpselen en poten de sporen. Na enkele uren is de hoed leeggegeten. Het sponsachtige weefsel dat overblijft, lijkt op de structuur van de holle steel. Het is net piepschuim. Vond de Middeleeuwer een ei van een stinkzwam op zijn erf, dan wist hij zeker dat de duivel of een heks deze daar had neergelegd. Een duivelsei of hekseeni bracht niet alleen een kwalijke geur in de achtertuin na het 'uitkomen', maar ook ongeluk en ziekte. De duivel waarde rond.

De grote stinkzwam heeft de toepasselijke wetenschappelijk naam *Phallus impudicus* of schaamteloze erectie. Mycologen, deskundigen op het gebied van paddenstoelen, vinden de vertaling bospik op zijn plaats. Als fallussymbool komt de grote stinkzwam voor in volksverhalen en bijgeloof. Omdat heksen zich niet op de gebruikelijke manier kunnen voortplanten, smeerden ze 's nachts de verse groene troep van een stinkzwam op hun hoed. Bij het krieken van de dag konden ze elkaar daarmee bevruchten. Ik moet er niet aan denken, maar de stinkzwam is eetbaar. Dat wil zeggen het duivelsei. Snijd met een scherp mes eens een duivelsei middendoor. (Zie foto.) Het buitenste vlies doet denken aan de leerachtige schaal van een ringlangei. Daaronder bevindt zich

Grote stinkzwam, Kremboongbos. Links duivelsei, rechts op doorsnede.

Hero Moorlag ©

een dikke geleilaag en in het midden zie je de eigenlijke paddenstoel zitten. De groene laag bevat de sporen. Je kunt mooi zien dat onder de groene laag de compacte steel zit die in één nacht de paddenstoel omhoog duwt. De twee helften van het duivelsei kun je bakken, maar dan moet je wel eerst de sporenlaag verwijderen. Er zijn culturen die een duivelsei van een stinkzwam beschouwen als afrodisiacum, een middel om de geslachtsdrift bij mannen te stimuleren. Men denkt dan aan de paddenstoel die uit het duivelsei tevoorschijn groeit. In de Griekse mythologie is Aphrodite niet alleen de godin van de vruchtbaarheid, maar ook van de sex. Wie zonder recept geen Viagra kan betalen, moet dan

maar een gebakken duivelsei eten.

Kleine stinkzwam

Een grote stinkzwam in de nevels van het herfstbos is geheimzinnig, erotisch en stinkend. Je ruikt hem zelfs tegen de wind in. Neus achterna en je vindt hem. Ze kunnen in groepen staan van tien tot vijftien exemplaren. Je ziet duivelseien, verse stinkzwammen en leeggegeten hoeden. Naaktslakken eten de poreuze steel, voor hen een lekkernij. Trek je voorzichtig een duivelsei los, dan zie je aan de onderkant een witte streng. Alle buikzwammen hebben zo'n streng. Het is de bundeling van myceliumdraden (zwamdraden) waarmee het ei in de bosbodem wortelt. Mijn vrouw ontdekte

naast het VAM-vat duivelseitjes ter grootte van een dikke knikker. Het zijn de eitjes van de kleine stinkzwam, *Mutinus caninus*. *Mutinus* betekent lid, *caninus* hond. Dit zwammetje blijft niet rechtop staan zoals de grote stinkzwam, maar valt slap om zogauw hij uit het eitje komt. Mycoloog Rob Crispijn van de Mycologische Vereniging bedacht de naam hondenuitjes. Ik vind deze stinkzwammetjes meer lijken op apenuitjes. Het hoedje is met een bruine substantie bedekt. Om die te ruiken, moet je door de knieën. Het stinkt nog erger dan het slijm van de grote stinkzwam. Genoeg ordinaire praat. Laten we genieten van de herfstkleuren, de keur aan paddenstoelen en de aasgeur van stinkzwammen voor lief nemen.

Mycologen vinden bospik betere naam

Steilewandwerker in ouder wordende bossen

Zo'n dertig jaar geleden was de boomklever nog een grote zeldzaamheid in Drenthe. In 1980 werd de stand op tien paartjes geschat. Nu worden er zo'n 2500 broedparen geteld en geldt de boomklever in Drenthe als 'algemeen'. Boomklevers zijn afhankelijk van oude hoge bomen. Dit komt, omdat ze alleen maar in een holte kunnen broeden. Alleen oude dikke bomen hebben natuurlijke boomholten of spechtengaten. Ondanks zijn imponerende snavel gaat hij echt niet zelf aan het hakken. Voor dergelijke holtes zijn natuurlijk meer liefhebbers. Voor de bosuil heeft hij ontzag, maar met spreuwen, mezen en andere kleine soorten wint de boomklever de concurrentieslag. Als de nestopening groter is dan 32 mm wordt eraan gewerkt om andere woningzoekenden en nestrovers buiten de deur te houden. Met lemige modder wordt de ingang tot de gewenste maat dichtgemetseld.

Boomklevers zijn de enige vogels die even gemakkelijk langs boomstammen, maar ook tegen muren, zowel omhoog als omlaag kunnen klauteren. Altijd één poot

Boomklever op een eik langs het Flokstrapad in Hoogeveen. Hero Moorlag ©

voor en één poot achter. Daardoor hangen ze een beetje uit het lood. Het korte staartje wordt, anders dan bij spechten, niet als steuntje gebruikt. Gaande langs de stam speuren ze naar insecten, insectenlarven (rupsen), -poppen en spinnen. Bomen met diepe schorsgroeven, zoals eiken en robinia, zijn favoriet. Zulke bomen worden ook gebruikt om in

de schorspleten kevers of noten vast te klemmen en open te hakken. Voorbereid op barre tijden worden zo ook voorraden aangelegd. Maar die voorraadkasten zijn niet altijd veilig voor andere liefhebbers.

Lawaaischopper

Met de komst van de boomklever is Drenthe een nieuw geluid rij-

ker. Nieuw, maar ook opmerkelijk. De schelle metalige roep kan je niet ontgaan. Dat helpt je om boomklevers te 'spotten', vooral in het voorjaar als ze hoog in de bebladerde boomtoppen rondscharrelen.

Met dat roepen markeert hij zijn enkele hectares grote territorium. Dat is zijn voedselgebied en daar bevindt zich zijn nest. De waarschuwing is het hele jaar van kracht, want een boomklever verlaat zijn gebied niet, tenzij voedselgebrek noopt tot zwerftochten. Opgegroeide jongen worden gedwongen het ouderlijke territorium te verlaten. Zij moeten dan maar ergens een opengevallen plek zien te vinden of genoeg nemen met een kwalitatief minder geschikt biotoop. Boomklevers laten zich altijd horen. De winterse stilte in Drenthe werd voorheen af en toe benadrukt door een vlucht roepende ganzen, de ratel van een winterkoning en het melancholische riedeltje van een roodborst. Sinds kort hoort daar ook de heldere roep van de boomklever bij.

Sonja van der Meer, Stichting Het Drentse Landschap

beleef de natuur!

HOOGVEEEN

Op een grote paddenstoel

Woensdag 25 oktober van 13.30 tot 15.00 uur. Oktober, paddenstoelenmaand. We gaan een paddenstoel maken van wol! Voor kinderen uit de middenbouw. Maximaal 10 kinderen. Kosten: leden € 1,50, niet-leden € 2,50. Locatie: Punt H, Hoofdstraat 17a. Vooraf aanmelden verplicht.

► Contact: hoogeveenivn@gmail.com

FLUITENBERG

Nacht van de Nacht

Zaterdag 28 oktober om 18.30 uur. De start kan van 18.30 tot 19.15 uur vanaf de P van de tennisbaan, Hoogeveenseweg 5a. We gaan een onvergetelijke tocht maken door het Spaarbankbos. Weet jij wat je allemaal tegen kunt komen in het donkere bos? Nachtdieren kunnen zich beter in het donker verplaatsen dan mensen en ze gebruiken de juiste skills om voedsel te vinden. Wij gaan proberen om een boterham te smeren in het donker en strooien wat maanzaad om de stilte te omarmen. Graag aanmelden op de IVN-site.

KOEKANGE

Nachtvlinderen

Vrijdag 27 oktober om 19.30 uur. Lamp en laken worden deze keer opgesteld in het Koekangerveld, Ruinerweg 44. We zien nachtvlinders in bizarre vormen en kleuren, waaronder de bruine herfstuil. Deskundigen geven uitleg. Iedereen is welkom.

ZUIDWOLDE

Nacht van de Nacht

Zaterdag 28 oktober in het Faliebergbos om 19.30 uur. In deze Nacht van de Nacht gaan we nieuwe dingen doen om het belang van het duister duidelijk te maken. Thema is deze keer: Verbinden in het donker. Kosten voor deze avond: kinderen gratis en ouders/begeleiders betalen € 2 per persoon voor consumptie en organisatie. Start om 19.30 uur vanaf het parkeerterrein bij het Tonckenhuys.